

МЕТОДИКА ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

УДК 159.922.7:159.942

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.3.11>

Н. А. ОДАРЧУК

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри практики англійської мови,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: natalylutsk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2647-2159>

І. І. ХМЕЛЬОВА

магістр VII курсу факультету іноземної філології,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: Iryna964k@gmail.com

НАУКОВІ АКТУАЛІТЕТИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Стаття присвячена доведенню необхідності розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, зокрема з огляду на сповненість сучасного навколишнього світу непередбачуваними змінами та загальною нестабільністю. Актуальність формування емоційного інтелекту обстоюється з урахуванням сьогодишньої небезпечної ситуації в Україні, коли діти живуть у довготривалих стресових умовах. У статті обґрунтовується важливість та нагальність формування та розвитку емоційного інтелекту в молодших школярів задля збереження та вдосконалення гармонійної особистості дитини.

Стверджується, що низький рівень емоційного інтелекту перешкоджає всебічному розвитку особистості та її успішній взаємодії зі своїм оточенням. У статті розглядається становлення та формування поняття емоційного інтелекту від часів античності до сьогодення. Прослідковується, як з різних аспектів цим питанням займалися вітчизняні та закордонні науковці, що допомагає різносторонньо розглянути досліджуваний феномен.

Вивчивши погляди різних вчених на об'єкт дослідження, виводиться робоче визначення: емоційний інтелект – це здібність усвідомлювати та розуміти власні емоції та емоції інших, вміння керувати та виражати свій емоційний стан, гармонійно взаємодіяти з оточенням. У статті обстоюється думка, що молодший шкільний вік – найбільш чутливий період для формування емоційного інтелекту, тому для цього максимально залучається комплексний підхід, беруться до уваги різні напрямки освітнього процесу, не обмежуючись лише однією навчальною дисципліною.

Сучасними дослідженнями підтверджується можливість та необхідність підвищення рівня емоційного розвитку за допомогою різних технік та методик: читання книг, аналіз власних вчинків, переживань героїв твору, їхніх настроїв та почуттів, участь у рольових іграх, дискусіях, демонстрації фото, відео із зображенням певних емоцій та настроїв, залучення мистецьких засобів тощо. Створення вчителем правильної стратегії вдосконалення емоційного інтелекту школярів – це основа для досягнення успіхів ними у дорослому житті.

Ключові слова: емоційний інтелект, емоції, молодші школярі, чутливість, виховання, розвиток, адаптація.

Поставлення проблеми. Сучасний навколишній світ наповнений непередбачуваністю, швидкоплинними змінами. Для адаптації до вимог суспільства та навколишнього середовища, успішної взаємодії з людьми особистість повинна володіти високорозвиненим емоційним інтелектом, тобто здібністю розуміння емоцій та вмінням керувати ними. Емоційна складова особистості та її вивчення як було актуальним в минулому, так і цілком на часі залишається

сьогодні. За спостереженнями та дослідженнями науковців високий рівень емоційного інтелекту допомагає встановлювати стійкі міжособистісні відносини, сприяє внутрішній та зовнішній мотивації, збереженню ментальної і фізичної активності, творчості, високій працездатності, не зважаючи на умови змін, на різноманітні виклики та навіть рівень стресу.

Беручи до уваги сучасну ситуацію в Україні, можна стверджувати, що як дорослі, так і діти

живуть у довготривалих стресових умовах та ситуаціях. З цього випливає, що сучасному українському суспільству надзвичайно важливим та актуальним є керування емоційним інтелектом не тільки для гармонійного розвитку особистості, але й для подолання стресу у сучасних викликах навколишнього світу.

Результати та дискусії. З раннього віку дитина отримує досвід переживання безлічі емоцій. Вони знаходять своє відображення у проявах радості і смутку, гордості і сорому, страху, гніву, відрази і т. п. Ці внутрішні переживання інформують нас про власний емоційний стан та емоційний стан нашого оточення. Позитивні емоції пов'язуються з почуттями безпеки, надійності та стабільності. На противагу позитивним емоціям, негативні емоції відображають почуття небезпеки, невизначеності, нестабільності. Отже, для успішного розвитку гармонійної особистості, адаптації в суспільстві, вміння розпізнавати власні емоції та емоції близького оточення, а також керування цим станом є надзвичайно важливим у житті людини.

Низький рівень емоційного інтелекту зумовлює певні складнощі. Вчені виокремлюють такі характерні риси низького рівня емоційного інтелекту:

- відсутня здатність диференціювати власні емоції та керувати ними, що негативно відображається на взаємодії з людьми, які знаходяться в безпосередній близькості, у вигляді конфліктних ситуацій;

- низький рівень стресостійкості, що заважає вмінню знаходити адекватні шляхи вирішення тієї чи іншої ситуації;

- відсутність співчуття та емпатії, що ускладнює розуміння інших та побудову взаємовідносин між людьми;

- відсутність вміння вирішувати конфлікти, що спричиняє прояви агресії та нестриманості, страху, а це зрештою перешкоджає досягненню компромісів та взаєморозуміння;

- безвідповідальність та зосередженість на власній особистості досить часто відображається у маніпулювання близькими людьми, що теж має особливо негативний вплив.

Як би не змінювався світ, завжди необхідним є вміння правильно виражати свої думки та емоції, розуміти себе та свої переживання, взаємодіяти з іншими людьми, бути уважним та, відповідно, приймати правильні рішення.

Вченими доведено, що саме емоційна зрілість впливає на успішність людини в багатьох сферах її життя [Носенко, Четверик-Бурчак].

Поняттям емоційного інтелекту було зацікавлені з давніх-давен. Ще за часів античності філософи звертали увагу на важливість емоцій у процесі навчання, взаємозв'язок між емоціями та поведінкою людини. Протягом останніх років вітчизняні й іноземні вчені-теоретики та практики активно зацікавилися використанням цього поняття, тому й існує багато підходів до його диференціювання. І хоч зацікавленість до емоційного інтелекту як поняття, так і терміна, все більше зростає, в науці досі не існує єдиного чіткого визначення даного поняття.

У ХХ столітті виникла теорія соціального інтелекту, що стверджувала важливість єднання розуму та емоцій. Саме вона згодом стала підґрунтям для формування теорії емоційного інтелекту. Вчений Роберт Торондайк трактує соціальний інтелект, як сукупність ментальних здібностей, пов'язаних з опрацюванням соціальної інформації, що сприяють успішній міжособистісній взаємодії [цит. за Дерев'янку].

У 1985 році фізіолог Р. Бар-Он вперше ввів поняття коефіцієнту емоційності EQ, за зразком IQ-коефіцієнту інтелекту. Вчений трактує емоційний інтелект, як набір когнітивних здібностей, компетенцій та навичок, що впливають на здібність людини адаптуватися до викликів зовнішнього середовища [цит. за Дерев'янку].

Науковець вирізняє п'ять сфер компетентності особистості, як компонентів емоційного інтелекту:

- інтраперсональна (пізнання себе);
- інтерперсональна (навички міжособистісного спілкування);
- сфера управління стресом;
- здатність до адаптації;
- оцінка загального настрою [Дерев'янку].

У 1990 році науковці Дж. Меєр та П. Селовей вперше використали поняття емоційного інтелекту як здібності оцінки та вираження емоцій, розуміння емоцій та емоційних знань, вміння керувати емоціями [Дерев'янку].

Американський вчений Деніел Гоулман вважає, що емоційний інтелект – це здібність усвідомлювати власні емоції та емоції інших для мотивації себе та інших, а також для управління емоціями при взаємодії з оточуючими [Гоулман].

Багато українських відомих вчених теж присвятили свої наукові праці дослідженню емоційного інтелекту: О. Білик, Н. Коврига, С. Дерев'яно, Е. Носенко, В. Зарицька та багато інших. Наші вчені досліджують поняття емоційного інтелекту, його роль, використання та розвиток у різних етапах та сферах життєдіяльності особистості.

Так, Е. Носенко трактує поняття емоційного інтелекту як соціально важливу інтегральну особистісну властивість, що є відображенням відношення особистості до навколишнього середовища та розуміння, усвідомлення, сприйняття власної особистості. Їй належить представлення емоційного інтелекту, як емоційної розумності [Носенко 2016 : 113].

Василь Сухомлинський розумів емоційну сферу як єдність думок, відчуттів, ідей, що допомагає особистості повніше сприймати навколишній світ, сприяє формуванню поваги до оточуючих людей, вихованню нетерпимості до зла, вмінню керувати емоціями та правильно їх виражати [Сухомлинський].

Українська дослідниця М. Шпак представляє емоційний інтелект як інтегральну властивість особистості, що відображає пізнавальну здатність до усвідомлення власних емоцій та керування ними через когнітивне опрацювання емоційної інформації, що зумовлює психологічне благополуччя особистості та успішності у соціальній взаємодії [Шпак].

Погляди вчених щодо можливості розвитку емоційного інтелекту відрізняються. Але сучасні дослідження підтверджують можливість та необхідність покращенню рівня емоційного розвитку за допомогою використання різних технік та методик.

Так, на відміну від Дж. Меєра, Даніел Гоулман дотримується точки зору щодо можливості розвитку емоційного інтелекту. Українська науковиця Т. Березовська провела емпіричні дослідження цієї сфери. Результатами було підтверджено, що за наявності правильно організованого навчання та виховання, можна підвищити рівень емоційного інтелекту.

Хоча наукових праць стосовно емоційного інтелекту молодших школярів досить мало, але, згідно з дослідженням Л. Новікової, Т. Бабаєвої, молодший шкільний вік розглядається, як найбільш чутливий період для формування

емоційного інтелекту. Діти саме цієї вікової категорії найбільш сприйнятливі до пізнання емоційної сфери людини.

Багато факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх, зумовлюють зміни в емоційній складовій особистості. Л. Буркова диференціює такі фактори впливу на розвиток емоційного інтелекту:

- генотип батьків (40%);
- сімейне виховання (10%);
- соціальне середовище (50%) [Буркова].

Вищенаведені відсоткові показники засвідчують, що шкільне середовище, як і виховання учнів, здатне позитивно вплинути на розвиток емоційного інтелекту дитини.

Педагогу надзвичайно важливо бути обізнаним у тому, яку роль відіграє емоційний інтелект в житті дітей, адже він значною мірою впливає на гармонійний розвиток дитини як особистості, її самооцінку, мотивацію та взаємодію з іншими людьми. Розвиваючи емоційний інтелект, ми навчаємо дітей долати складнощі, життєві перешкоди і досягати цілей.

Емоційний інтелект – це невід'ємна складова педагогічної майстерності, адже лише зріла, гармонійна особистість може виховати іншу повноцінну, довершену особистість. Однією з основних педагогічних цілей педагога є не тільки передання знань, формування вмінь та навичок пізнання, але й формування емоційної сфери підопічного для подальшого успішного його розвитку.

Слід зауважити, що розвиток емоційного інтелекту не слід обмежувати лише якоюсь однією навчальною дисципліною. Підхід до покращення рівня емоційного інтелекту повинен бути комплексним, таким, що максимально залучає різні напрямки освітнього процесу.

Для розвитку рівня емоційного інтелекту можна використовувати різноманітні методи та засоби: читання книг, аналіз вчинків, переживань героїв твору, їхніх настроїв та почуттів, рольові ігрові, вправи, дискусії стосовно різних життєвих ситуацій із досвіду дітей, демонстрації фото, відео із відображенням певних емоцій та настроїв, залучення різних мистецьких засобів тощо.

Слід звернути увагу, що, за твердженнями вчених, для цілісного сприйняття світу для дитини недостатньо проводити лише аналіз подій. Дуже важливими є позитивно-емоційні переживання, що сформують основу для піз-

нання та здобуття нових знань. Позитивні емоції сприяють мотивації дитини до подальшого поглиблення знань про навколишнє середовище та отримання радості, задоволення від навчання. В житті діти зустрічаються з труднощами набагато частіше, ніж дорослі. Дорослими складнощі сприймаються як щось звичне та природне, але у дитини вони можуть викликати страх, неспокій та тривогу. В період молодшого шкільного віку учні досить часто потребують допомоги педагога у навчанні вміння позитивно сприймати навколишній світ та різні життєві ситуації, адже у дітей ще надто малий емоційний досвід.

Наразі, за твердженням науковців, на відміну від розвитку інтелектуальних вмінь, емоційному інтелекту приділяється недостатньо уваги. Кризовий період адаптації до школи, сам навчальний процес часто супроводжується певними труднощами, що може відобразитися у негативній поведінці чи розбалансованому емоційному стані школяра. Для дитини край важливо бути прийнятою в соціумі. Крім того, учень молодшої школи пізнає не лише зовнішній навколишній світ, але й власний внутрішній, з його різними переживаннями та емоціями. В цей час на перший план виходить допомога та підтримка з боку дорослих. Для розвитку емоційного інтелекту в дітей край важливим є створення емоційно-позитивної атмосфери під час навчального процесу.

Очевидно, що для вміння керувати власними емоціями дитині необхідні знання як у їх диференціації, так і способах вираження почуттів, методі вирішення конфліктних ситуацій, вміння робити аналіз тощо. Підтвердженням факту необхідності розвитку емоційного інтелекту є історії з книги Данієля Гоулмана «Емоційний інтелект», де описані різні ситуації, в котрих навіть дуже обдаровані та здібні діти не зуміли емоційно адекватно відреагувати на ту чи іншу ситуацію, що призвело до негативних та навіть трагічних наслідків. Одна з історій закінчилася тим, що один із найкращих учнів, відмінник середньої школи встромив вчителю ніж під ключицю через незадоволення своєю оцінкою [Гоулман].

Для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів перш за все потрібно брати до уваги певні характеристики цього вікового періоду. Емоційний стан молодших школярів часто

сповнений новими переживаннями, сумнівами, здивуванням, радістю пізнання, що допомагає формуванню пізнавального інтересу. Хоча дітям загалом властиве почуття життєрадісності й бадьорості, однак через несформоване вміння керувати власними емоціями, досить часто можна помітити прояви емоційної неврівноваженості, нестриманості, навіть грубості. Зауважимо, що цей вік – емоційно-вразливий, тому емоційно бурхлива реакція може бути зумовлена, як зауваженням, так і похвалою. Науковці вирізняють такі напрямки розвитку емоційного інтелекту у школярів молодшої ланки:

- мотиваційно-ціннісний;
- пізнавальний;
- навчальний;
- практичний;
- творчий [Котик].

Оскільки вчені розмежовують поняття внутрішньоособистісного та міжособистісного інтелекту, при виборі методів розвитку навчальної діяльності для підвищення рівня емоційного інтелекту слід враховувати й особливості навчального процесу. Так, наприклад, різні види групової роботи (пари, команди, мінігрупи), участь у підготовці колективних проєктів сприяють розвитку міжособистісного інтелекту. Натомість різноманітні прийоми для підвищення рівня саморегуляції, самоконтролю, рефлексії, самооцінки використовуються для розвитку внутрішньоособистісного інтелекту.

Український дослідник С. Дерев'яно пропонує такі методи для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів: психогімнастика, гра, арттерапія (казкотерапія, музикотерапія, терапія малюванням, бібліотерапія), поведінкова терапія, що включає функціональні та релаксаційні тренінги, дискусії (обговорення та аналіз ситуацій, які спричиняють певні проблеми, у груповому форматі). Урок може стати справжнім тренінгом емоційного інтелекту за умови його правильної організації з метою розвитку емоційної сфери особистості дитини. Рольові ігри, вправи для зняття та зменшення напруги, техніки самокерування теж допомагають розвивати емоційний інтелект [Дерев'яно].

Створення правильної стратегії вдосконалення емоційного інтелекту школярів – це основа для досягнення успіхів. На сьогодні

немає чіткого підходу щодо вибору стратегії, а також коли та які емоції потрібно вивчати з дітьми. Кожний педагог обирає та створює свою власну стратегію, враховуючи зовнішні фактори, особливості дітей, емоційну атмосферу в класному колективі. Однак вчені радять спочатку познайомити дітей із основними емоціями, спробувати дослідити їх, і лише згодом переходити на емоційні відтінки. Так, згідно із концепцією Пола Екмана, існує сім базових емоцій: радість, здивування, смуток, гнів, огида, зневага, страх [Дерев'янку]. Спершу дітям пропонуються емоції, які доступні для їхнього сприйняття та розуміння з власного досвіду: радість, любов, смуток, сором, гнів. Для поглиблення знань емоційної сфери варто використовувати емоційний спектр К. Ізарда, в якому відображені емоційні відтінки [Izard].

Досвідчені педагоги пропонують вивчення емоцій у декілька етапів. Спочатку відбувається знайомство з емоцією, на цій стадії пропонується використовувати різні засоби (відео, аудіо, малюнки, фото тощо). Наступний крок – діти проводять дослідження вираження цієї емоції, чи з власного досвіду, чи з досвіду інших. Далі слідує пізнання емоції – аналіз відповідного емоційного стану, його шкідливості чи, навпаки, користі. Надзвичайно важливим є також пояснення ймовірних наслідків тих чи

інших емоційних станів, їх відображення на власному самопочутті та взаємовідносинах із найближчим оточенням. Після пропрацювання певної емоції необхідно дати практичні рекомендації щодо керування й переживання емоції, а також вміння за потреби допомогти чи підтримати іншу людину.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок що емоційний інтелект – досить складний феномен, який включає низку компонентів і відіграє надзвичайно важливу роль у житті кожної людини, зокрема молодших школярів. Батькам та педагогам важливо розуміти почуття дітей та допомагати їм формувати свій емоційний інтелект для успішного розвитку їхніх особистостей. Актуальність атмосфери тривожності, невизначеності, небезпечної ситуації в Україні зумовлює необхідність приділити особливу увагу емоційному стану дітей. Дуже важливо допомогти їм залишитися емоційно здоровими, гармонійними особистостями, навчити правильно справлятися з різними ситуаціями, усвідомлювати та розуміти як власні емоції, так і свого оточення, вміти правильно керувати ними та взаємодіяти із навколишнім світом. Слід пам'ятати, що дитячий вік – дуже вразливий до стресових ситуацій, але через високий ступінь сенситивності він найсприятливіший для розвитку емоційного інтелекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах : монографія. К. : Інформаційні системи, 2010. 278 с.
2. Гуулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Гумецької. Київ, 2018. 512 с.
3. Дерев'янку С. Феноменологія емоційного інтелекту : навч. посіб. Чернігів : «Десна Поліграф», 2016. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/640>
4. Котик Т. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2020. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/NUS-teoriya-i-praktyka-form-emots-intelekt-Kotykyk.pdf>
5. Носенко Е. Л. Курс лекцій з дисципліни «Теорія емоційного інтелекту» із завданнями для самоконтролю: курс лекцій. 2016. 113 с. URL: https://www.dkpp.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/nosenko_chetveryk_burchak-.pdf
6. Носенко Е., Четверик-Бурчак А. Емоційний інтелект як чинник досягнення життєвого успіху : монографія. Київ : Освіта України, 2016. URL: <http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/cf4f1242399585b7fb5656da6272651eEIC.pdf>
7. Сухомлинський В. Духовний світ школяра. Вибрані твори : в п'яти томах. Т. 1. 1977. 402 с.
8. Шпак М. Вікові особливості розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy an Psychology*. 2018. Т. VI(8), № 64. С. 72–77.
9. Izard C. E. *The Psychology of emotions*. New York : Plenum, 1991. 452 p.

REFERENCES

1. Burkova L. V. (2010) *Sotsionomichni profesii: innovatsiyna pidhotovka spetsialistiv u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh*: monohrafiya [Socionomic professions: innovative training of specialists in higher education institutions: a monograph]. Informatsiyni systemy.
2. Houlman D. (2018) *Emotsiynyy intelekt* [Emotional intelligence]. Kyiv. (in Ukrainian)
3. Derevyanko S. (2016) *Fenomenolohiya emotsiynoho intelektu*: navch. posib. [Phenomenology of emotional intelligence: a textbook]. Chernihiv: Desna Polihraf. Retrieved from: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/640> (accessed 10 October 2023).

4. Kotyk T. (2020) *Nova ukrayins'ka shkola: teoriya i praktyka formuvannya emotsiynoho intelektu v uchniv pochatkovoyi shkoly : navch. posib.* [The new Ukrainian school: theory and practice of forming emotional intelligence in primary school students : a textbook.]. Ternopil': Aston. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/NUS-teoriya-i-praktyka-form-emots-intelekt-Kotyk.pdf> (accessed 12 October 2023).

5. Nosenko E. L. (2016) *Kurs lektsiy z dystsypliny «Teoriya emotsiynoho intelektu» iz zavdanniamy dlia samokontroliu : kurs lektsiy* [Course of lectures on the discipline «Theory of Emotional Intelligence» with tasks for self-control : a course of lectures.]. URL: https://www.dkpp.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/nosenko_chetveryk_burchak.pdf (accessed 12 October 2023).

6. Nosenko E., Chetveryk-Burchak A. (2016) *Emotsiynyy intelekt yak chynnyk dosiahnennia zhyttievoho uspikhu : monohrafiya* [Emotional intelligence as a factor in achieving life success: a monograph.]. Kyiv : Osvita Ukrainy. URL: <http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/cf4f1242399585b7fb5656da6272651eEIC.pdf> (accessed 12 October 2023).

7. Sukhomlyns'ky V. (1977). *Dukhovnyy svit shkoliara. Vybrani tvory: v p'yaty tomakh* [The spiritual world of a pupil. Selected works: in five volumes.], vol. 1. (in Ukrainian)

8. Shpak M. (2018). *Vikovi osoblyvosti rozvytku emotsiynoho intelektu molodshykh shkoliariv* [Age-related peculiarities of the development of emotional intelligence of primary schoolchildren.]. *Novyy vymir nauky ta osvity. Pedagogika i psykholohiya* [Science and education a new dimension. Pedagogy and psychology.], vol. VI (8), no 64, pp. 72–77.

9. Izard E. C. (1991). *The Psychology of emotions*. New York : Plenum, pp. 452.

N. A. ODARCHUK

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Conversational English Department,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: natalylutsk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2647-2159>*

I. I. KHMELIOVA

*Master Student at the Faculty of Foreign Philology,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: Iryna964k@gmail.com*

NECESSITY OF DEVELOPING JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S EMOTIONAL INTELLIGENCE

The article is devoted to proving the need to develop junior schoolchildren's emotional intelligence; in particular, taking into account the fact that modern surrounding world is full of unpredictable changes and general instability. The relevance of forming emotional intelligence is justified taking into consideration today's dangerous situation in Ukraine, when children live in long-term stressful conditions. The article substantiates the importance and urgency of the formation and development of emotional intelligence in junior schoolchildren in order to preserve and improve the child's harmonious personality.

It is stated that a low level of emotional intelligence hinders the comprehensive development of the individual and their successful interaction with the environment. The article examines the development and formation of the concept of emotional intelligence from ancient times to the present. It traces how Ukrainian and foreign scientists have studied this issue, which helps to consider the investigated phenomenon multifacetedly.

After studying the views of various scientists on the object of research, a working definition is derived: emotional intelligence is the ability to realize and understand one's own emotions as well as the emotions of others, the ability to manage and express one's emotional state, to interact harmoniously with the people around. The article argues that early school age is the most sensitive period for the formation of emotional intelligence, therefore a comprehensive approach is used, various directions of the educational process are taken into account, not limited to only one academic discipline.

Modern research confirms the possibility and necessity of increasing the level of emotional development with the help of various techniques and methods. These include reading books, analyzing one's own actions as well as the characters' experiences, moods and feelings, participation in role-playing games or discussions, demonstrations of photos and videos depicting certain emotional states, involvement of artistic means, etc. A created by the teacher correct strategy for improving schoolchildren's emotional intelligence is the basis for their success in adult life.

Key words: emotional intelligence, emotions, junior schoolchildren, sensitivity, education, development, adaptation.